

Les llengües i les cultures en la nova Europa

Joan Martí i Castell

Director del seminari

Algunes comunitats històriques han tingut secularment allò que se n'ha dit «vocació europea»; han entès molt abans que d'altres la importància estratègica d'un espai ampli, divers, cohesionat per una antigor que, sense excloure contradiccions i fins i tot conteses bèl·liques, pot esdevenir una plataforma de voluntats solidàries per al progrés del món en la pau, la llibertat, la democràcia. Altres col·lectius han estat, en canvi, tradicionalment més escèptics i àdhuc hostils a una unió que els espanta justament per allò que té de més enriquidor: l'extensió dels territoris i les diferències de llengües i cultures que els són propis.

Paradoxalment, quan s'ha fet concreta l'aspiració de formar una Unió Europea, alguns objectius indefugibles dels qui més han empès el projecte són seriosament amenaçats per aquells qui sempre han temut l'heterogeneïtat. A l'Estat espanyol és un fet indiscutible que Catalunya neix i es forja mitjançant uns lligams estrets i complexos alhora amb pobles de l'altra banda dels Pirineus; la resta de comunitats ibèriques és especialment endogàmica i ancestralment s'obsessiona per una unitat artificial i, doncs, diguem-ho clarament, impossible.

L'Europa que avui té sentit no és la que es basa en el concepte restrictiu d'estat, senzillament perquè mutila, escapça, margina aspectes essencials que distingeixen pobles i nacions. El principi composicional ha de prevaler respecte al principi reductor i d'exclusió. Qui tingui por d'una Europa massa plural, plena de matisos, rica en manifestacions lingüístiques i culturals, val més que no s'hi incorpori, perquè només podrà contribuir al fre de la variació en la manera d'entendre la realitat. Si la Unió Europea ha de reduir el capital inestimable de les diferències, val més que abandoni cap aventura que hagi de suposar empobrir-nos d'allò que més distingeix les persones i les nacions: un tarannà, un capteniment peculiar i irrepètible.

El seminari que presentem vol ser una reflexió sobre qüestions elementals però discutides des de la incomprensió: el respecte i la valoració de les diferències. L'eufòria que entre la majoria de la comunitat catalana va revifar davant la concreció progressiva d'un nou concepte d'Europa avui és ofegada en alguns àmbits per un escepticisme que té la màxima expressió en la discussió sobre la conveniència o no de donar suport a la Constitució a partir de la qual s'ha de governar. És la desconfiança justificada; és el desencís de constatar posicions excloents. És, en suma, la indignació de qui tenint veu pròpia ha de suportar que, si vol participar en la construcció de la Unió Europea, s'intenti exigir-li que la substitueixi per la paraula d'altri, amb la qual és una vel·leïtat pensar que mai es pugui sentir identificat.

El seminari sobre *El català i la Unió Europea*, organitzat pel Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch i celebrat al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, descabdellà, durant els dies 19 i 20 d'octubre de 2004, les ponències que segueixen, les quals van cloure en una taula rodona amb Isidor Marí, Antoni Milian, Josep M. Nadal, Miquel Siguan i Jaume Vernet com a participants i Joan Martí i Castell com a moderador.